

A decorative border of red ladybugs with black spots surrounds the text. The ladybugs are arranged in a grid-like pattern, with some rows being longer than others to frame the content.

PRIPREMA ZA ČAS

Predmet: Bosanski jezik i književnost

Datum: 30.07.2018.

Autor pripreme: Emin Mujezinović

Razred: VI₂

Tema: Analiza književnog teksta

Nastavna jedinica: Analiza pripovijetke „Ruka na kosi“ Šukrije Pandžo

Tip časa: Obrada novog gradiva

Cilj: Objasniti ulogu učitelja/nastavnika u životu učenika, podstaknuti učenike da misle na druge, suosjećaju se međusobno, te dublje analiziraju i razmišljaju pri analizi djela.

Zadaci časa:

Obrazovni:

- Razumijevanje i doživljavanje pripovijetke
- Izražavanje stavova, mišljenja i pokazivanje značaja izbora riječi u analizi pripovijetke.
- Vježbanje analize djela

Funkcionalni:

- Razvijanje sposobnosti zaključivanja i dubljeg razmišljanja, gledanja „ispod same površine“
- Uočavanje detalja u tekstu
- Sticanje navike lijepog izražavanja, slušanja i poštivanja sagovornika, te prihvatanje tuđeg mišljenja i apsorpiranje informacija
- Upotreba pročitanog u svakodnevnom životu
- Stvaranje kritičkog uma kod učenika

Odgojni:

- Podstaci učenike da počnu razmišljati o tome kako je drugim učenicima i nastavnicima te da sarađuju koliko god mogu
- Podsticati ljubav spram književnosti
- Uočavati životnu sreću pojedinca u samom sebi i podsticanje na zahvalnost na onome što ima
- Razvijati svijest i uočavati da život ima i drugu stranu, ne „samo onu površnu“

Oblik rada: individualni, grupni.

Literatura: pripovijetka „Ruka na kosi“, biografija pisca.

Mjesto realizacije: kabinet.

UVODNI DIO ČASA

Čas započinje dolaskom nastavnika, upisom časa u dnevnik i prijavom odsutnih i redara. Potom kao uvod slijedi postavljanje sljedećih pitanja:

1. Šta je to majka i koja je njena uloga u životu svakog od nas? Da li su ljudi bez majke ili oca uskraćeni? Da i im je teže? Da li je moguće pronaći neki vid zamjene nekoj osobi u životu, a kamoli roditelju?
2. Šta to oni misle kakav je odnos učenika i nastavnika i koliko nastavnici mogu uticati na rad učenika? Kakav je doživljaj kod učenika nastavnika kao odgajatelja?
3. Kakav je odnos učenika međusobno i kako mogu pomoći jedno drugom, kako nesvjesno mogu povrijediti druge ljude i šta oni misle o tome?
4. Šta učenici misle o snovima i željama, koji je njihov najljepši san?

GLAVNI DIO ČASA

Potom slijedi čitanje pripovijetke i sljedeća pitanja:

1. Uočavaju li učenici korelaciju između biografije pisca i same pripovijetke?
2. Da li im se sviđjela pročitana pripovijetka i kakav je njihov utisak, te koje je popratno osjećanje kroz pripovijetku i kako su se učenici osjećali po završetku čitanja pripovijetke?
3. Mišljenje o pročitanoj pripovijeci.
4. Najdraži dio pripovijetke.
5. Simbolika ruke na kosi.
6. Analiza citata: „A jednom kad smo išli u šetnju, učiteljica je bila obukla šarenu haljinu. I ne znam ni sama kako, ja sam pristizujući učiteljicu uhvatila je rukom za tu haljinu. Ona me malo čudno pogledala i ja sam bojažljivo otpustila ruku. Njene oči su se naglo razvedrile, prigrllila me i pomilovala po kosi. Ruka joj je bila mehka. Spopala me tuga. Tad sam zagnjurila glavu u njezinu haljinu i tiho zajecala.“
7. Analiza citata: „Ja tada nisam mogla podignuti oči i pogledati drugu djecu. Samo kad sam čula da još neka djeca kažu da nemaju majku, okrenula sam se da ih vidim. I čini mi se da su i ona pogledala mene i da smo se po nečemu razumjeli.“
8. Analiza citata: „Proplakala sam glasno. Učitelj se vratio, i ne znajući šta bi, ponovo stavio ruku na moju glavu. I od tog mi je, čini mi se, bilo lakše. Od te ruke na kosi.“

Zadati učenicima da urade analizu pripovijetke kroz međusobne dijaloge i zapisivanje zaključaka. Pustiti učenike da oni sami diskutuju neko vrijeme, te im eventualno pomoći da kada „zapnu“. Ponovno postavljanje pitanja iz uvodnog dijela časa.

ZAVRŠNI DIO ČASA

Napomenuti učenike da uvijek budu tu jedno za drugo.

Dati djeci zadatak da napišu pismo svojoj majci, podijeliti im male staklene flašice u koje će ubaciti pismo, te dati im zadaću da kada dođu kući daju isto majci, a ako je nemaju da zamislje želju i napraviti kutak u kabinetu sa jednom praznom klupom na kojoj bi ta djeca ostavila te flašice.

PRILOZI

Biografija pisca:

27. aprila 1910. u Ulogu kraj Nevesinja rođen je Šukrija Pandžo. Otac mu je bio Ramadan (vjeroučitelj) i majke Emina (rođ. Šaćić). Završio je osnovnu školu u Ulogu i upisao nižu gimnaziju u Mostaru. Počeo je objavljivati u đačkim i drugim listovima ("Gajret", "Gajretov kalendar" i dr.). Učiteljsku školu završio je 1931. godine, nakon čega je osam godina radio kao učitelj u Kljunima (kod Nevesinja), u Miletkovićima (Čajniče), u Vikoču (Foča), te u Osovu (Rogatica). Studirao je književnost i francuski jezik na „Višoj pedagoškoj školi“ u Beogradu i završio 1940. godine. U toku II svjetskog rata radi kao nastavnik u „Muškoj građanskoj školi“ u Sarajevu i za to vrijeme je saradnik NOP-a kao ilegalac. Nakon rata je bio nastavnik „Prve muške gimnazije“ u Sarajevu i jedan od osnivača Udruženja književnika BiH. Bio je direktor je gimnazije u Jajcu 1947. i potom radio na organizovanju školstva po Bosni i Hercegovini. 1948. postaje urednik literarnih emisija na „Radio Sarajevu“ gdje ostaje sve do penzionisanja.

Jedan je od osnivača popularne humorističke emisije "Veselo veče". U izdanju Saveza za kulturno-prosvjetnih društava BiH 1950. godine objavljuje aktovku „Na dužnosti“. 1952. u izdanju sarajevske "Svjetlosti" su izašle njegove „Pjesme“. Zbirka je naišla na podjeljene komentare, a dvije godine kasnije u izdanju sarajevske "Narodne prosvjete" je izašla zbirka poezije za djecu „Razgovori“. U izdanju sarajevske "Džepne knjige" 1958. godine je izašla zbirka pripovijedaka „Ljudi smo“, 1961. je izašla zbirka pripovijedaka za djecu „Samo još kosovi zvižduću“ za koju je primio godišnju nagradu Udruženja književnika BiH. Slijedi zbirka poezije „Bliže su postale zvijezde“, te zbirka pjesama za djecu „Iznad gore vjetri zборе“. 10. aprila 1970. odlukom Savjeta RTV Sarajevo je dobio spomen-plaketu u znak priznanja za dugogodišnji uspješni rad, 1. juna mu je Josip Broz dodijelio Orden zasluga za narod sa srebrenim zracima. U izdanju Veselina Masleše 1973. je izašla knjiga

„Poezija“, a 1975. se pojavila zbirka pripovjedaka „Zeleni strah“ za koju mu je beogradski „Savet za vaspitanje dece Jugoslavije“ dodijelio statuu "Mlado pokolenje". 1979. je izdata zbirka pripovijedaka „Na kraju puta“, a godinu dana kasnije zbirka poezija za djecu „Dobro mi došli“. Umro je nakon kratke bolesti, 30. maja 1984. u Sarajevu.

Pripovijetka:

RUKA NA KOSI

Igrali smo se u bašči nedaleko od Timkine kuće. Ja, Seka i Timka. Pod velikom jabukom u hladu. Svaka je bila ponijela svoju lutku. Lutke su bile učenice i sjedile su u klupi koju smo mi napravili od sitnih grančica. Nas tri još nismo nikada sjele u klupu, jer još nismo bile pošle u školu, ali ja sam tada bila učiteljica i učila lutke. Poslije su bile učiteljice Seka i Timka. Niko nam nije smetao u igri, ni vrapci koji su nešto među sobom razgovarali na jednoj visokoj grani jabuke.

Ali, kad se kroz ogradu iznenada uvukao rutav crni pas i pošao prema nama, Timka je prva vrisnula i počela da bježi. "Joj, mama draga!", vikala je ona. "Majko moja!", derala se i Seka. I umalo i ja nisam počela, bježeći zajedno s njima, da dozivam majku. Zastala sam u pola glasa, jer nisam ni imala majku.

Tako svaki put, kad bi me nešto zaboljelo ili kad bih udarila o kamen ili drvo, samo bih zajecala a ne bih majku spominjala kao druga djeca. Što da je dozivam kada je nemam, neće me čuti. A kada bi se moje drugarice počele hvaliti i govoriti: Meni je ovo majka kupila, ovo je meni mama donijela, kazat ću mami, pitat ću mamu, ja sam šutjela. Samo bih katkad rekla: A meni je ovo nabavila tetka — ne da se pohvalim, već da im nekako kažem da prestanu o tome.

Majku sam malo, sasvim malo zapamtila. Miluje me, sjećam se, rukom po kosi i smije se. A meni drago. I zapamtila sam onu njenu šarenu haljinu. Voljela sam, znam, da potrčim za njom i uhvatim je rukom za tu haljinu. Više se ničega ne sjećam. Jednog dana je nekuda otišla i nije se vratila. Otac mi je kasnije pričao da je umrla u bolnici. Nisu preda mnom mnogo o njoj govorili. Tetka, očeva sestra, došla je u našu kuću da se brine o nama i posakrivala je sve mamine slike od oca, jer on je često gledao u te slike i oči su mu bile suzne.

Jednom sam je usnila. Kako plete mi kosu, a ruke joj mehke. Pa me onda potegnula za pletenice i kaže: Pletenice do peta, a djevojka do greda. Ja je onda hoću uhvatiti rukama za šarenu haljinu, a nje nestade. Probudim se, a ono držim rukom pokrivač. I kroz prozor se vidi nebo i na njemu trepere zvijezde. Pa se rastužim i zovnem: Babo! Tetka mi tiho šapnu: Spavaj!

Sutradan im ispričam šta sam sanjala. Otac odmah izađe nekud, a tetka počne rupcem trljati oči. Ja zašutjeh. Vidjeh da nisam trebala o tome govoriti. Tako je došlo vrijeme da pođem u školu. Uoči prvog dana nisam se mogla smiriti. Sa Timkom i Sekom samo sam o tome razgovarala. One su opet rekly kako će ih mama povesti do škole. Mene će babo, kazala sam i poželjela sam tog časa onu mehku ruku na pletenicama.

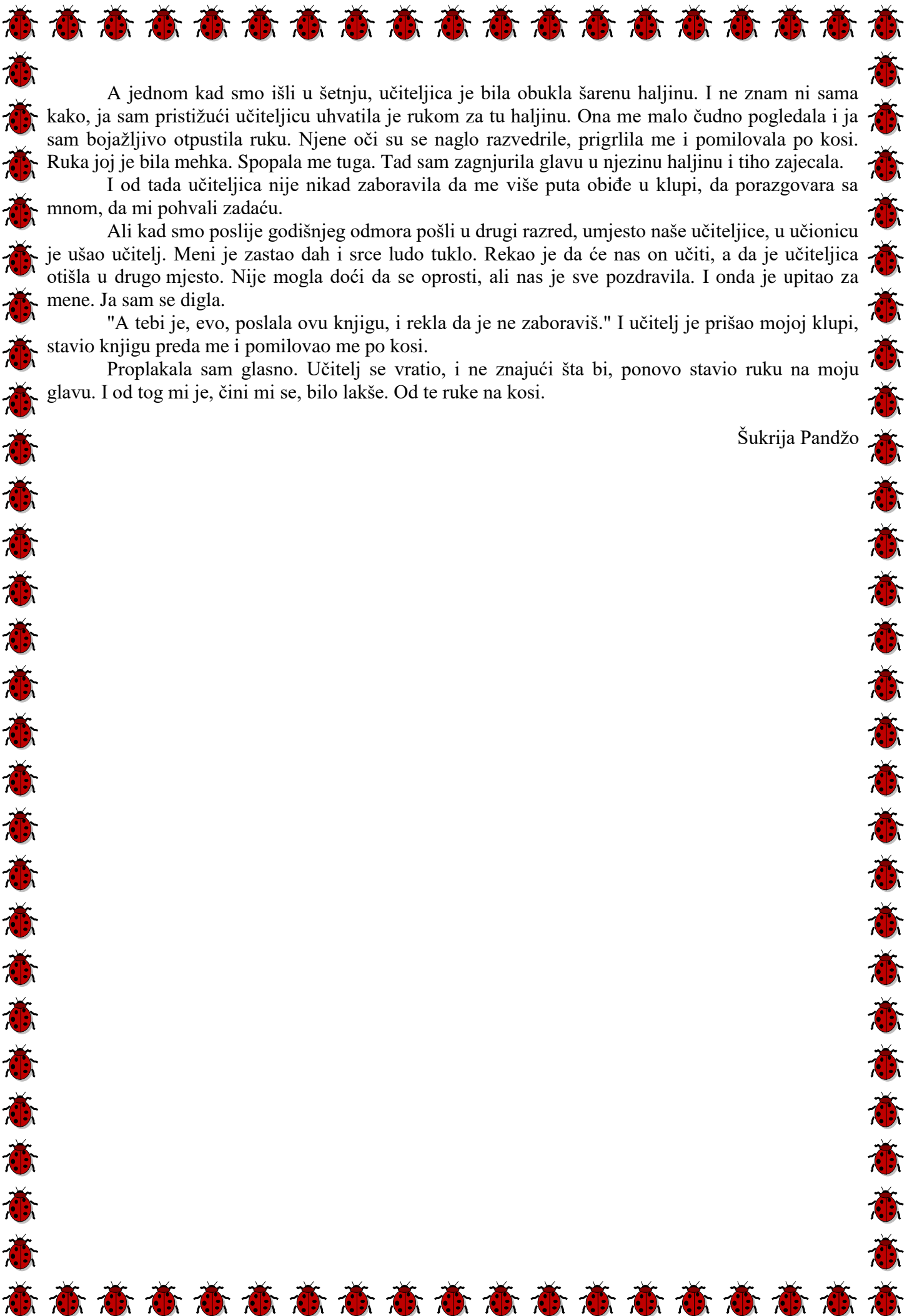
Kad su nas uveli u učionicu, učiteljica nas je porazmještala u klupe. Sjedila sam saTimkom pa mi je bilo običnije. Učiteljica je zatim pošla od klupe do klupe i pitala nas kako nam je ime, kako nam je ime ocu i majci i ostaloj rodbini. Došla je i do mene. Kada me je pitala kako mi je ime majci, ja sam zašutjela. "Zar ne znaš?", pitala je ona i smiješila se. "Ja nemam majku", odgovorila sam i gledala u klupu.

"Dobro, dobro, dušo", rekla je ona i nastavila druge pitati. Ja tada nisam mogla podignuti oči i pogledati drugu djecu. Samo kad sam čula da još neka djeca kažu da nemaju majku, okrenula sam se da ih vidim. I čini mi se da su i ona pogledala mene i da smo se po nečemu razumjeli.

Tada je učiteljica sjela za sto i rekla nam kako se trebamo vladati u školi, kako trebamo čuvati stvari i sve drugo, i onda, smiješeći se, kazala je još: "A onoj djeci što nemaju majku, ja ću biti majka, pa sve što ne bi nikome drugome kazali, vi ćete reć meni kao što biste rekli majci."

Ja sam to pamtila i nastojala sam da je nikada ne naljutim. Trudila sam se da što bolje učim. A kad bismo recitirali pjesmice o majci, ja bih torn prilikom gledala u nju i činilo mi se da mi se smiješi i da zna šta ja mislim.

A jednom kad smo išli u šetnju, učiteljica je bila obukla šarenu haljinu. I ne znam ni sama kako, ja sam pristižući učiteljicu uhvatila je rukom za tu haljinu. Ona me malo čudno pogledala i ja sam bojažljivo otpustila ruku. Njene oči su se naglo razvedrile, prigrlila me i pomilovala po kosi. Ruka joj je bila mehka. Spopala me tuga. Tad sam zagnjurila glavu u njezinu haljinu i tiho zajecala.

I od tada učiteljica nije nikad zaboravila da me više puta obiđe u klupi, da porazgovara sa mnom, da mi pohvali zadaću.

Ali kad smo poslije godišnjeg odmora pošli u drugi razred, umjesto naše učiteljice, u učionicu je ušao učitelj. Meni je zastao dah i srce ludo tuklo. Rekao je da će nas on učiti, a da je učiteljica otišla u drugo mjesto. Nije mogla doći da se oprost, ali nas je sve pozdravila. I onda je upitao za mene. Ja sam se digla.

"A tebi je, evo, poslala ovu knjigu, i rekla da je ne zaboraviš." I učitelj je prišao mojoj klupi, stavio knjigu preda me i pomilovao me po kosi.

Proplakala sam glasno. Učitelj se vratio, i ne znajući šta bi, ponovo stavio ruku na moju glavu. I od tog mi je, čini mi se, bilo lakše. Od te ruke na kosi.

Šukrija Pandžo